

Tartu Postimees 30.03.2017

Autor Kaspar Koort, reporter

Abja valla Palu (Pallo) talu peremees ja perenaine umbes 1895. aastast.

FOTO: Viljandi Muuseumi kogu

[Pole need mulgid lollid ühtigi](#)

Ilmselt ei pärine Mulgimaa nimi lolli tähendavast lätikeelsest sõnast mulķis, nagu laialt arvatakse, vaid hoopis Tartumaalt, kus mulgist kujunes sõimunimi Viljandimaalt pärit taluostjate kohta.

Käimasoleva haldusreformiga seoses kerkis eelmise aasta lõpus teravalt esile teema, et Lõuna-Viljandimaale loodavale ühisvallale ei sobi nimeks Mulgi vald, sest lätikeelne sõna mulķis tähendab lolli ja nii tekiks meie lõunapiirile justkui Lollide vald.

Geograaf Taavi Pae ja ajaloolane Kersti Lust on võtnud teemat põhjalikumalt uurida ning tuleb välja, et läti keelega ei ole mulkide nimel tõestatavat seost.

Arusaama, et nimetus mulk ja piirkonnanimi Mulgimaa tulevad lätikeelsest sõnast mulķis, on kinnistanud ka hiljuti ilmunud keelekogud «Eesti etümoloogia sõnaraamat» ja «Eesti kohanimeramat».

Just Tartumaast kujunes talusid ostvate mulkide põhiline sihtkoht.

Ent mõnda aega tagasi sattusid Taavi Paele näppu Tartu Eesti põllumeeste seltsi asutaja ja pikaaegse esimehe, Holstrest pärit ja Tartu- ja Võrumaal tegutsenud Märt Miti (1833–1912) mälestused, mis osutavad, et nii ei pruugi see sugugi olla.

Kes mulki näeb, see mulki lööb

Miti mälestuste kohaselt tulid mulgi taluostjad Tartumaale Mulgi talust ja mulkide nimetus on talude päriksmüümisega ühevanune. Mulgi talust tulijate nimi muutus Mulgimaalt pärit sisserändajate üldnimetuseks. Nagu Mitt kirjutab: kui keegi Viljandimaa inimene jälle koha ostmise pärast Tartumaal käis, öeldi talle, et ta on «Mulgi maalt».

Kersti Lust tunnistas, et algul oli ta Mulgi talu teooria suhtes väga skeptiline, kuid kui arhiiviallikatest koorus välja, et Mulgi-nimelistest taludest tuli talude ostmise varases faasis tõepoolest mitu taluostjat, otsustati teemaga süvitsi minna.

Mulkide talude ostmise kõrgaeg oli 1860. aastate algusest 1870. aastate lõpuni ning just Tartumaast kujunes mulkide põhiline sihtkoht. Nad ostsid siin päriks tublisti rohkem vakutalusid kui teistes Lõuna-Eesti maakondades kokku.

«Kuna nimetus mulk ilmub eesti kirjakeelde 1860. ja 1870. aastatel viljandimaalaste talude ostu Tartumaal käsitlevates kirjatükkides ning mulk on see, kes ostab ära tartlase talu, võib väita, et mulkide sisseränne ja nimesaamine olid tihedalt seotud,» arvavad teadlased.

Nende väitel kinnitab ka etniline folkloor mulgi nimetuse kasutamist sissetungivate viljandimaalaste kohta. Mulkide raha, riskijulgus ja pealehakkamine tegi tartumaalased kadedaks ja tulijaid söimati mulkideks: «Pagana Mulk!», «Nee kuradi Mulgi».

Tartumaalt on mulkide kohta teada värsirida «Kes mulki näeb, see mulki lööb», mispeale mulgid kostsid, et «Kui mulgil raha kotis kõliseb, siis tartlane tarekurun väriseb».

Lätist või mitte? Ilmselt mitte

Selles, et võõraste kohaostjate sõimunimi tuletati just Mulgi talu nimest, on teadlaste sõnul oma roll ilmselt juhusel, kuid paljud teised talunimed polnud ka nii suupärased või ei sobinud hüüdnimeks.

Teadlased märkisid, et mulkide nimetust võib läti sõnaga muļķis seostada sel juhul, kui õnnestub tõestada, et Mulgi lisa- ja talunimi on tingimata läti laen.

«Mulgi lisa- ja hiljem talunimi polnud aga paljudes Eesti paikades võõrlaen ning peale eesti-läti keelekontakti ala oli see nimi levinud mitmel pool mujal,» tõdes Kersti Lust. «Kuid Liivimaa Läti osas Muļķi- ja Muļķu-nimelisi kohti pole. Läti folkloor nimetust muļķis mulkide kohta ei tunne.»

Lust lisas, et artikli kirjutamise käigus Läti rahvaluuleteadlastega kontakti võttes selgus, et nemadki on sõna lätilaenuisusest kuulnud Eesti teadlastelt.

Taavi Pae ja Kersti Lust tutvustasid oma uurimistöo tulemusi eile rahvusarhiivis peetud loengul «Mulkide nime saamisloost ehk Kas mulgid on tõesti lollid?».